ואי לאו כחו הוא תיזיל לתחת אלא כח כחוש הוא א)ת"ר [א]הכוהו עשרה בני אדם בעשרה מקלות ומת בין בבת אחת בין בזה אחר זה פטורין רבי יהודה בן בתירא אומר בזה אחר זה האחרון חייב מפני שקירב את מיתתו אמר ר' יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו [1]ואיש כי יכה כל נפש אדם רבנן סברי כל נפש עד דאיכא כל נפש ור' יהודה בן בתירא סבר כל נפש כל דהוא נפש אמר רבא [ב]הכל מודים בהורג את הטריפה שהוא פטור [ג]בגוסס בידי שמים שהוא חייב לא נחלקו אלא בגוסס בידי אדם מר [ד]מדמי ליה לטריפה ומר מדמי ליה לגוסס בידי שמים מאן דמדמי ליה לטריפה מאי טעמא לא מדמי ליה לגוסס בידי שמים גוסס בידי שמים לא איתעביד ביה מעשה האי איתעביד ביה מעשה ומאן דמדמי ליה לגוסס בידי שמים מ"ט לא מדמי ליה לטריפה טריפה מחתכי סימנים הא לא מחתכי סימנים תני תנא קמיה דרב ששת [1]ואיש כי יכה כל נפש אדם להביא המכה את חבירו ואין בו כדי להמית ובא אחר והמיתו שהוא חייב אין בו כדי להמית פשיטא אלא יש בו כדי להמית ובא אחר והמיתו שהוא חייב וסתמא כרבי יהודה בן בתירא אמר רבא ההורג את הטריפה פטור [ה]וטריפה שהרג בפני ב"ד חייב שלא בפני ב"ד פטור בפני ב"ד ב)(מאי טעמא) חייב דכתי' [2]ובערת הרע מקרבך שלא בפני ב"ד פטור דהויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה ג)[ו]וכל עדות שאי אתה יכול להזימה לא שמה עדות ואמר רבא [ז]הרובע את הטריפה חייב טריפה שרבע בפני ב"ד חייב שלא בפני ב"ד פטור בפני ב"ד חייב דכתיב [2]ובערת הרע מקרבך שלא בפני ב"ד פטור דהויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה הא תו למה לי היינו הך הרובע את הטריפה איצטריכא ליה מהו דתימא ליהוי כמאן דמשמש מת וליפטר קמ"ל דמשום הנאה הוא והא אית ליה הנאה ואמר רבא [ח]עדים שהעידו בטריפה והוזמו אין נהרגין עדי טריפה שהוזמו נהרגין רב אשי אמר [ט]אפילו עדי טריפה שהוזמו אין נהרגין לפי שאינן בזוממי זוממין ואמר רבא שור טריפה שהרג חייב [י]ושור של אדם טריפה שהרג פטור מאי טעמא אמר קרא [3]השור יסקל וגם בעליו יומת כל היכא דקרינא ביה וגם בעליו יומת קרינן ביה השור יסקל וכל היכא דלא קרינן ביה וגם בעליו יומת לא קרינן ביה השור יסקל רב אשי אמר [כ]אפילו שור טריפה נמי שהרג פטור מאי טעמא כיון דאילו בעלים הוו פטורי שור נמי פטור: שיסה בו את הכלב וכו': ד)[ל]אמר רב אחא בר יעקב כשתמצא לומר לדברי ר' יהודה ארס נחש בין שיניו הוא עומד לפיכך ה)מכיש בסייף ונחש פטור לדברי חכמים [ל]ארס נחש מעצמו הוא מקיא לפיכך נחש בסקילה ו)והמכיש פטור:

מתני' ח)[מ]המכה את חבירו בין באבן בין באגרוף ואמדוהו למיתה והיקל ממה שהיה ולאחר מכאן הכביד ומת חייב ר' נחמיה אומר פטור שרגלים לדבר:

גמ' י)תנו רבנן את זו דרש רבי נחמיה [4]אם יקום והתהלך בחוץ

על

אי לאו כחו תיזיל לפתח. תפול מיד כנגדה ולא לצדדין: **אלא כח כחוש הוא.** אינו כחו חזק אלא קלת כחו יש כאן והאי דלא אזלה לעיל משום שכלה כח חוזק הזריקה והאבן חוזרת לארץ אבל עדיין הולכת היא ממקלת כחו: ה"ג **ר' יהודה בן בתירא אומר בזה אחר זה האחרון חייב וכו':** **עד דאיכא כל נפש.** וכיון דמתחילה סייעו הראשונים בהריגתו ליכא כולה נפש במכת האחרון: **כל דהוא נפש.** אפי' מקצתה ומיהו היכא דהכהו בבת אחת לא קטלינן לכלהו דאיש כי יכה אמר רחמנא ולא שנים שהכוהו: **הכל מודים בהורג את אדם טריפה.** כגון נקב הוושט או קרום המוח: **שהוא פטור.** מדלא אפליגו ביה שמע מינה כיון דניכרים חתיכת סימנין מיתתו גברא קטילא חשיב ליה: **בגוסס בידי שמים.** ובא אחר והרגו הכל מודים שחייב דלא איתעביד ביה מעשה ברישא והרי הוא כחי: **בגוסס בידי אדם.** כגון זה שקרוב למות מחמת המכות אלא לא עשאוהו הראשונים טריפה: **מחתכי סימנין.** סימן מיתה: **כל נפש להביא וכו'.** דמשמע כל דהוא נפש: **שהוא חייב.** האחרון: **ובערת הרע.** והרי לאוהו רוצח: **שלא בפני ב"ד.** ואתה בא לחייבו על פי עדים פטור דאין עדותן עדות דהויא עדות שאי אתה יכול להזימה לקיים בה דין הזמה שאם הוזמו אין נהרגין דגברא קטילא בעו למיקטל: **את הטריפה.** אדם טריפה ורבעו חבירו במשכב זכור: **חייב.** דהא איכא הנאה: **כמאן דמשמש מת.** רובע את המת: **והא אית ליה הנאה.** אבל רובע את המת ליכא הנאה שעבר חמימותו ולחלוחותו ונצטנן: **עדי טריפה.** שהן עצמן טריפה: **שהוזמו נהרגין.** דכתיב ובערת הרע מקרבך: **לפי שאינן בזוממי זוממין.** כדין זוממי זוממין. אותם שהזימום ואמרו להם באותה שעה עמנו הייתם אם היו כאן שנים אחרים ומזימין אותם לומר היאך אתם מזימין את אלו והרי אתם עמנו הייתם במקום פלוני אין הזוממין שנמצאו עכשיו זוממין נהרגין משום דגברא קטילא בעי למיקטל הלכך כי לא אתזמו נמי לא מקטלי הנך טריפה אפומייהו דהוה ליה עדות שאי אתה יכול להזימה ולא מקטלי. ולרבא כיון דעדות זוממין חדוש הוא אע"ג דהוי עדות שאי אתה יכול להזימה מקטלי: **זוממי זוממין.** המזימין את הראשונים כשהן נעשו זוממין הוו להו זוממין של זוממין קמאי. כל עדות זומם קרו זוממי של נדון כדאמרינן זוממי בת כהן באלו הן הנחנקין (לקמן דף פד:): **וגם בעליו יומת.** כלו' כמיתת בעלים (בסנהדרין דף ב.) כך מיתת השור. ולהא מילתא נמי מקשינן להו דכיון דאילו קטיל מריה שלא בב"ד לא מקטיל על פי עדים כדאמרינן לעיל שורו נמי לא מקטיל: **כיון דאילו הוו בעלים.** טריפה דכוותיה לא הוי מקטלי שור טריפה נמי לא מקטיל דהא למיתת בעלים הוקש: **שיסה.** גירה: **השיך.** שאחז הנחש והוליכו והשיך הנחש בבשרו: **בין שיניו עומד.** והרי הוא כתוקע סכין בבטנו דלאו גרמא הוא שהרי כלי משחיתו בידו: **מכיש בסייף.** כדין רוצח: **מעצמו מקיא.** כנשיכתו וכשהשיכו זה עדיין אין בו כדי להמית לפיכך גרמא בעלמא הוא אף על פי שיודע שסופו להקיא מיהו לאו מכחו מיית: **לפיכך נחש בסקילה.** כדין שור שהמית דכל בהמה וחיה כשור הן ט)אלא שדבר הכתוב בהווה: **מתני' ואמדוהו למיתה.** בית דין. אבל אמדוהו תחילה לחיים אפילו לרבנן פטור כדלקמן [ע"ב]: **והיקל ממה שהיה.** וחזרו ואמדוהו לחיים: **שרגלים לדבר.** שלא מת מחמת מכה זו שהרי היקל:

גמ'

בגוסס בידי אדם. תימה אותו שעשאו גוסס אמאי פטור הא רוב גוססין למיתה ואמרינן בריש בן סורר (לעיל דף סט:) דהולכין בדיני נפשות אחר הרוב והמכה חבירו ואמדוהו למיתה ומת מי לא מיחייב והא נמי אמוד למיתה הוא וי"ל דכיון שסקילה עליו תורה שחובשין אותו כדאמרינן בסמוך ואע"פ שאמדוהו למיתה אין הורגין כל זמן שהוא חי וחיישינן נמי דאומדין למיתה וחי אף על גב דרובא מייתי הלכך כיון שבא אחר והרגו פטור ותדע דהא אשכחן גוסס בידי שמים דנחשב כחי לחייב את ההורגו אע"ג דרוב גוססין למיתה הלכך אין לתמוה בגוסס בידי אדם אם נחשבנו כחי לפטור מי שעשאו גוסס:

מר מדמי ליה לטריפה וכו'. אף על גב דקראי קא דרשי איצטריך ליה להני טעמי:

ההורג את הטריפה פטור. אפי' למ"ד טריפה חיה דסופו שימות בחבלה זו ותדע דהא רבא אית ליה טריפה חיה בפרק קמא דתמורה (דף יא: ושם) ומיהו נראה דהתם גרסינן רבה בר פלוגתיה של רב חסדא ועוד דסברתיה הפוכה בפרק קמא דבכורות (דף ג. ושם)כ):

בפני בית דין חייב. כגון דראוהו ביום שדנין על ראייתם דאי ראוהו בלילה בעי עדות כדמוכח בהחובל (ב"ק ד' צא: ושם) וכיון דבעי עדות בעינן עדות שאתה יכול להזימה: **שור טריפה שהרג חייב.** אע"ג דבשילהי פרק ד' וה' (שם דף מד:) פטרינן לרבי שמעון שור שנתכוין להרוג את זה והרג את זה מטעם דכמיתת בעלים כך מיתת השור לא דמי דהתם הטעם שוה לשניהם אבל הכא באדם שייך לפטור מטעם עדות שאי אתה יכול להזימה ובשור לא שייך דאם הוזמו עדים משלמים דמי שור טריפה לבעלים:

מגדף

מסורת הש"ס

א) ב"ק י: כו., ב) ס"א ל"ג, ג) [לעיל מה. ב"ק עה:], ד) [ב"ק כג:], ה) [מלה זו לא נמצא בערוך ואולי צ"ל משיך ועיין בערוך ערך ארס], ו) [צ"ל והמשיך], ז) [נזיר סה:], ח) כתובות לג: [תוספתא ב"ק פ"ט], ט) [ב"ק נד:], י) כדאיתא בקדושין עח., כ) [ועי' תוס' נדה כג: ד"ה אמר ותוספות מנחות נח: ד"ה ואיכא דאמרי וכו' באריכות].

* * *

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ כִּי יַכֶּה כָּל נֶפֶשׁ אָדָם מוֹת יוּמָת: ויקרא כד יז

2. וְהַנָּבִיא הַהוּא אוֹ חֹלֵם הַחֲלוֹם הַהוּא יוּמָת כִּי דִבֶּר סָרָה עַל יְיָ אֱלֹהֵיכֶם הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהַפֹּדְךָ מִבֵּית עֲבָדִים לְהַדִּיחֲךָ מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוְּךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בָּהּ וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ: דברים יג ו

3. וְאִם שׁוֹר נַגָּח הוּא מִתְּמֹל שִׁלְשֹׁם וְהוּעַד בִּבְעָלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ וְהֵמִית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת: שמות כא כט

4. אִם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ וְנִקָּה הַמַּכֶּה רַק שִׁבְתּוֹ יִתֵּן וְרַפֹּא יְרַפֵּא: שמות כא יט

* * *

מוסף רש"י

הכוהו עשרה בני אדם כו' פטורין. שאין ידוע על ידי מי נהרג (ב"ק י:) דבעינן שיכה כל נפש אדם, כל הנפש, ואין כאן מכה כל הנפש ופטורים ממיתה (שם כו.). **וכל עדות שאי אתה יכול להזימה לא שמה עדות.** דרחמנא אמר (דברים יט) ודרשו השופטים היטב והנה עד שקר העד וגו' ועשיתם לו כאשר זמם לעשות וגו' עדות שאתה יכול לקיים בה תורת הזמה הויא עדות ואי לא לא (פסחים יב. ובעו"י לעיל מא.). בין שיניו הוא עומד. ובלא כוונת הנחש יצא הארס (ב"ק כג.). לפיכך מכיש בסייף. דהוה ליה כאילו הרגו בסייף, שהורג ממש הוא ולא גורם (שם). נחש בסקילה. כדין שור הורג אדם דכתיב השור יסקל (שם). שרגלים לדבר. שלא מחמת המכה, הואיל ומתחלה היקל ממה שהיה (נזיר סה.).

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ד מהל' רוצח הלכה ו סמג עשין קסג:
כו ב מיי' שם פ"ב הלכה ח:
כז ג ד מיי' שם הלכה ז:
כח ה ו מיי' שם ה"ט:
כט ז מיי' פ"א מהלכות איסורי ביאה הי"ד (טור אה"ע סי' כ):
ל ח ט מיי' פ"כ מהל' עדות הלכה ז:
לא י כ מיי' פ"י מהל' נזקי ממון הלכה ז:
לב ל מיי' שם הלכה ח:
לג מ מיי' פ"ד מהל' רוצח הלכה ג ה:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones